

Ben Koks (l.) (met naast hem Freek Verdonck) ziet akkervogels als een graadmeter voor de gezondheid van de landbouw. © Dieter Telemans

REPORTAGE | Er zijn nog zo weinig grauwe gorzen in Vlaanderen dat je de nesten kunt tellen. Red ze, en je helpt de boeren, zeggen vogelbeschermers.

Hoe een bruin vogeltje de boeren kan redden

VAN ONZE REDACTEUR

WOUTER WOUSSEN

HOEGAARDEN | Op een holle weg met uitzicht op de Sint-Gorgoniuskerk van Hoegaarden, naast een berm vol kamille en verwaaide klaprozen, staan twee in veldkleuren gehulde mannen met een telescoop en een verrekijker in een gigantisch onrijp korenveld te turen. Tussen vijftien hectare uniforme groene aren fladdert een klein, bruin vogeltje: de grauwe gors.

Ooit was dit vogeltje zo algemeen dat het in het Engels werd aangeduid als 'common bunting', wat 'gewone gors' betekent. In de jaren zeventig waren er in Vlaanderen duizenden. De zang van de grauwe gors klinkt als een mechaniekje dat schurend vastloopt omdat er zand in is gekomen. Ondanks zijn bescheiden esthetiek zijn er voor dit vogeltje het voorbije weekend twee dozijn vogelkenners naar Haspengouw getrokken, want de grauwe gors is in Vlaanderen zo'n zeldzame broedvogel geworden, dat haar nesten jaarlijks een voor een worden geteld. Drie jaar geleden waren het er

85, daarna 45, vorig jaar 40, dit jaar vermoedelijk evenveel.

De man met de telescoop, Johannes Jansen uit Gent, meent te zien dat het vogeltje voedsel in de snavel heeft. 'Of nee, wacht, het is nestmateriaal.' De man met de verrekijker, Remar Erens uit Riemst, zegt: 'Ho maar, nu pas!' Het akkerland van Haspengouw is de enige plaats in Vlaanderen waar je nog broedende grauwe gorzen ziet. Vanuit de bomen en struiken langs de holle wegen hoor je hun schurende liedje. Je hoort er nog leuweriken alsof het 1919 is, geelgors, gele kwikstaart en af en toe een kwartel.

Teletijdmachine

Wanneer de Nederlandse ecoloog Ben Koks hier naartoe komt, voelt het telkens alsof hij in een teletijdmachine stapt, omdat de landbouw hier nog veel minder intensief en grootschalig is dan waar hij vandaan komt. Koks is bekend om zijn visie die duurzame landbouw verenigt met natuurbescherming. Akkervogels ziet hij als een graadmeter voor de gezondheid

van de landbouw. Eerst verdwijnt de ortolaan, die het in Vlaanderen al in de twintigste eeuw voor bekeken hield. Dan verdwijnen de grauwe gors en de patrijs. Op het einde verdwijnt de veldleeuwerik. Dat betekent dat het bodemleven, waarmee de vogels zich voeden, zo goed als verdwenen is, wat ook de boeren geen goed doet. Koks durft op lezingen wel eens een grafiek te tonen met een populatie die al decennia sterk afneemt. Hij laat de vogelliefhebbers in het publiek dan raden of het om de patrijs of de grutto gaat. Neen, het gaat om de zelfstandige boeren, van wie de aantallen door intensivering en schaalvergroting net zo goed zijn afgenomen als die van akker- en weidvogels.

De redding van onze biodiversiteit, een van de meest prangende problemen van deze tijd, zal moeten komen van ecologen die met boeren samenwerken, meent Koks. Dat vindt ook Freek Verdonck, van de Vlaamse werkgroep Grauwe Gors: 'Wanneer boeren zeggen dat je geen ecologisch paradijs kan bouwen op een econo-

misch kerkhof, hebben ze een punt. Maar het omgekeerde geldt evenzeer.' Het idee dringt ook door in het beleid. Het Vlaamse Agentschap Natuur en Bos (ANB) werkt volop aan een soortenbeschermingsplan Akkervogels, dat precies dat idee in uitvoering zal brengen. Binnen afzienbare tijd zullen Vlaamse landbouwers de patrijs, de veldleeuwerik en de gele kwikstaart helpen beschermen en tegelijk zichzelf een dienst bewijzen.

Luzerne, prima veevoer

Om de theorie aanschouwelijk te maken, trekket Koks en Verdonck naar een glooiend groen veld, twintig kilometer verderop, in de gemeente Boutersem. Verdonck plukt een handvol groen en houdt het omhoog. 'Luzerne. Eiwitrijk veevoer, waardoor de boer geen dure soja moet importeren. Tegelijk is het een waardevol onderdeel van een goede vogelbiotoop. Bovendien brengt het stikstof en structuur in de grond, waardoor die straks meer bieten of aardappelen zal voortbrengen. En het kan tegen de droogte. Tijdens de moeilijke zomer van vorig jaar, was dit het best groeiende gewas in de wijde omgeving.'

Tussen de luzerne zijn kruidige grasstroken ingezaaid, waar vogels eten kunnen zoeken. Voor deze speciaal voor akkervogels ontwikkelde akkers wordt de boer gecompenseerd met subsidies van de Vlaamse Landmaatschappij. 'Op termijn', voorspelt Koks, 'zullen we dit geen compensatie meer noemen, maar een overheidsinvestering, die goed is voor de boeren en voor de natuur.'

De grauwe gors. © tv

'Wanneer boeren zeggen dat je geen ecologisch paradijs kunt bouwen op een economisch kerkhof, hebben ze een punt. Maar het omgekeerde geldt evenzeer'

FREEK VERDONCKT
Werkgroep Grauwe Gors